

Sygn. akt II CZ 103/16

POSTANOWIENIE

Dnia 20 października 2016 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Grzegorz Misiurek (przewodniczący)

SSN Mirosław Bączyk (sprawozdawca)

SSN Antoni Górski

w sprawie z wniosku S. C. i K. C.

przy uczestnictwie P. Spółki Akcyjnej w P. poprzednio Przedsiębiorstwo
Eksploatacji Rurociągów Naftowych "P." Spółka Akcyjna w P.

o ustanowienie służebności przesyłu,

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej

w dniu 20 października 2016 r.,

zażalenia uczestnika postępowania

na postanowienie Sądu Okręgowego w Ł.

z dnia 26 kwietnia 2016 r., sygn. akt III Ca .../16,

oddala zażalenie.

UZASADNIENIE

Postanowieniem z dnia 26 kwietnia 2016 r. Sąd Okręgowy uchylił zaskarżone postanowienie Sądu Rejonowego z dnia 24 września 2015 r. i przekazał sprawę temu Sądowi do ponownego rozpoznania.

W uchylonym postanowieniu Sąd pierwszej instancji oddalił wniosek wnioskodawców o ustanowienie służebności przesyłu o treści wskazanej we wniosku, mającą obciążać działki nr 211/2 i 212, położone w U.,

objęte księgą wieczystą, prowadzoną przez Sąd Rejonowy w Ł. Służebność ta miała obejmować urządzenia przesyłowe w postaci rurociągu naftowego zbudowanego przez uczestnika postępowania pod powierzchnią ziemi i oddanego do eksploatacji w 1968 r. oraz kabla światłowodowego, oddanego do użytku w 2000 r., ulokowanego 5 m od rurociągu i stanowiącego element całej infrastruktury przesyłowej. Oddalenie wniosku o ustanowienie służebności przesyłu spowodowane zostało tym, że Sąd pierwszej instancji uwzględnił zarzut zasiedzenia służebności przez uczestnika postępowania (art. 292 k.c.). Nie zgodził się z sugestią wnioskodawców, że kabel światłowodowy nie stanowił integralnej części rurociągu i że tym samym miałyby istnieć dwa urządzenia przesyłowe, których może dotyczyć wniosek o ustanowienie służebności. Taki kabel stanowił właśnie części infrastruktury przesyłowej jako czynnik monitoringu rurociągu niezbędnego do sterowania przepływem ropy i innymi procesami technologicznymi. W związku z tym zasiedzenie obejmowało także i ten element urządzenia przesyłowego.

Rozpoznając apelację wnioskodawców, Sąd Okręgowy stwierdził, że podstawowe znaczenie w danej sprawie ma wyjaśnienie, iż doszło do zasiedzenia służebności dotyczącej nieruchomości wnioskodawców i czy w związku z tym, może być skuteczne roszczenie wnioskodawców o ustanowienie na rzecz pozwanego Przedsiębiorstwa służebności przesyłu urządzeń rurociągu naftowego na podstawie art. 305² § 2 k.c. W toku postępowania wnioskodawcy i uczestnik postępowania prezentowali odmienne stanowiska odnośnie do skutecznego podniesienia przez uczestnika zarzutu zasiedzenia służebności gruntowej

i ewentualnego zakresu tego zasiedzenia w związku z tym, że na nieruchomości wnioskodawców poza podstawowymi urządzeniami przesyłu ropy naftowej usytuowano – w okresie późniejszym – także kabel światłowodowy. Według Sądu Okręgowego, przyjęcie zgodnie z powołanymi regulacjami prawnymi, że doszło do odpowiedniego zmodernizowania urządzenia przesyłowego w postaci zintegrowania go z kablami światłowodowymi, nie przesądza jednak tego, czy w chwili obecnej uczestnik postępowania korzysta z nieruchomości w zakresie pokrywającym się z jego uprawnieniami wynikającymi z przysługujących mu praw do rzeczy i czy w związku z tym dla właściwego korzystania przez niego z urządzeń przesyłowych potrzebne jest ustanowienie służebności przesyłu na podstawie art. 305² § 2 k.c. (s. 4 uzasadnienia zaskarżonego postanowienia). Po dłuższym wywodzie prawnym Sąd Okręgowy doszedł też do przekonania, że oddalenie wniosku wnioskodawców było jednak przedwczesne, ponieważ bez niezbędnych ustaleń w tym zakresie Sąd pierwszej instancji uznał, iż w ramach prawa rzeczowego przysługującego uczestnikowi postępowania mieściła się także możliwość przeprowadzenia przez grunty wnioskodawców kabla światłowodowego. Granice te w aspekcie przestrzennym należało bowiem dopiero wyznaczyć w ramach rozpoznania podniesionego zarzutu zasiedzenia, a następnie w dalszej kolejności niezbędne było stwierdzenie, czy czynności uczestnika (i jego poprzedników prawnych), podejmowane po nabyciu prawa rzeczowego i związane z modernizacją rurociągu (położenie kabla światłowodowego) oraz jego dalsza eksploatacja, mieściły się we wspomnianych granicach przestrzennych (s. 10 uzasadnienia zaskarżonego postanowienia). Obecny tytuł do władania częścią nieruchomości wnioskodawców nie mógł być wywodzony z treści porozumienia z 1996 r., ponieważ mogło ono odnieść skutki prawne jedynie inter partes (s. 12 v uzasadnienia zaskarżonego postanowienia). Skoro wzajemny stosunek zakresu praw uczestnika do nieruchomości i zakresu obecnego z niej korzystania nie został ustalony przez Sąd pierwszej instancji, to nie można przyjąć, że trafnie uznano podniesiony zarzut zasiedzenia za niweczący objęte wnioskiem żądanie ustanowienia służebności, a to z kolei prowadzi do konkluzji o nierozpoznaniu istoty sprawy (art. 386 § 4 k.p.c.), (s. 13 uzasadnienia zaskarżonego postanowienia).

W zażaleniu uczestnika postępowania podniesiono zarzut naruszenia art. 386 § 1, 4 i 6 k.p.c. w zw. z art. 13 § 2 k.p.c. Skarżący domagał się uchylenia zaskarżonego orzeczenia w całości; jednocześnie wskazywał na możliwość rozważenia zastosowania przez Sąd Najwyższy art. 395 § 2 k.p.c. w zw. z art. 394¹ § 3 k.p.c. w zw. z art. 13 § 2 k.p.c.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Zgodnie z art. 386 § 4 k.p.c. w zw. z art. 13 § 2 k.p.c., Sąd drugiej instancji może uchylić zaskarżone orzeczenie Sądu pierwszej instancji i przekazać sprawę temu sądowi do ponownego rozpoznania w razie nierozstrzygnięcia istoty sporu albo gdy wydanie orzeczenia wymaga przeprowadzenia postępowania dowodowego w całości.

Należy stwierdzić, że do istoty rozstrzygnięcia w danej sprawie należało także określenie wzajemnego stosunku zakresu praw uczestnika postępowania do nieruchomości (w związku z zasiedzeniem służebności gruntowej nieruchomości w odniesieniu do pierwotnych urządzeń przesyłowych) i obecnego zakresu korzystania z tej nieruchomości po ulokowaniu na niej kabla światłowodowego w 2000 r. Chodzi tu o relację odnoszącą się do przestrzennego zasięgu wspomnianego korzystania z tej nieruchomości, pierwotnego i następczego, ukształtowanego po zmodernizowaniu urządzeń przesyłowych, dokonanej na nieruchomości wnioskodawców. Sąd Okręgowy trafnie zważył, że stwierdzenie zasiedzenia służebności gruntowej w związku z pierwotnie istniejącym układem urządzeń przesyłowych i władaniem częścią nieruchomości wnioskodawców nie musi odpowiadać w sensie przestrzennym korzystaniu z tej nieruchomości, które wiązało się już z zainstalowaniem na niej dodatkowego elementu urządzeń przesyłowych w postaci kabla światłowodowego, skoro instalacja taka nastąpiła jednak kilkanaście lat po dacie nabycia służebności.

Jeżeli Sąd Okręgowy dostrzegł, że postępowanie rozpoznawcze w danej sprawie nie było jednak prowadzone w tym zakresie (por. np. s. 11-12 uzasadnienia postanowienia Sądu pierwszej instancji), to miał uzasadnione podstawy do przyjęcia, iż nie doszło do rozpoznania istoty sprawy w rozumieniu art. 386 § 4 k.p.c. Jedynie bowiem modernizacja urządzeń przesyłowych w 2000 r., dokonana

w ramach przysługującego uczestnikowi postępowania prawa rzeczowego (służebności gruntowej), mogła podważyć skuteczność zgłoszonego przez wnioskodawców żądania na podstawie art. 305² § 2 k.c. Czym innym jest już sama kwestia doboru odpowiednich środków dowodowych, które mogłyby świadczyć o charakterze i konsekwencjach modyfikacji układu urządzeń przesyłowych, a więc czy modyfikacja taka miała cechy wspomnianej modernizacji tych urządzeń instalowanych jeszcze w 1968 r., czy doprowadziło do ukształtowania się innego (przede wszystkim – szerszego) zasięgu przestrzennego korzystania przez uczestnika postępowania z nieruchomości wnioskodawców.

Z przedstawionych względów Sąd Najwyższy na podstawie art. 394¹ § 3 k.p.c. w zw. z art. 398¹⁴ k.p.c. oddalił zaskarżone postanowienie.